

Wilt u dat uw (juridische) proefschrift of dat van iemand die u kent aangekondigd wordt in deze rubriek dan kunt u het proefschrift en een samenvatting sturen naar het redactie bureau; zie colofon.

Oraties

‘Confronting the colonial structure of international migration law’

Op woensdag 20 januari 2021 om 17.30 uur houdt *Thomas Spijkerboer* zijn inaugurele rede als international Franqui professor aan de Universiteit Gent voor het jaar 2020-2021. Vanwege de COVID-bependingen zal dit geheel online gebeuren.

‘Legal doctrine in the global North asserts that, according to well-established international law, states have the right to control migration, and that individuals have an international law claim admission or non-removal only in exceptional cases. This legal doctrine has been shaped by colonialism and continues to have a colonial deep structure. Legal doctrine in formerly colonised parts of the world does not necessarily share Northern doctrine. How can legal academics confront this pluralist and contested character of the field they are working in?’ •

Om dit virtuele evenement bij te wonen, graag registreren vóór 15 januari: eventmanager.ugent.be/spijkerboer.

Promoties

Culturele overwegingen in pro Justitia-rapportages

De strafrechter laat zich regelmatig door gedragsdeskundigen voorlichten over de persoon van de verdachte en de relatie tussen stornis en delict. In een pro Justitia-rapportage adviseert de deskundige de rechter over de diagnostiek, de mate waarin het strafbare feit aan de verdachte kan worden toegerekend en over de sanctie. Op 8 januari 2021 promoveert *Laura van Oploo* aan de Universiteit van Tilburg op een proefschrift omtrent culturele overwegingen in gedragsdeskundige pro Justitia-

rapportages over verdachten (promotores prof. mr. T. Kooijmans en prof. dr. G. Meynen; copromotor dr. L.M. van der Knaap). Onderzocht is of rapporteurs culturele aspecten in hun onderzoek overwegen en, zo ja, op welke manier en bij welk onderdeel van het onderzoek.

De manier waarop psychiatrische stoornissen worden beleefd, geuit en verklaard, is op verschillende manieren sterk afhankelijk van de culturele context waarbinnen dit gebeurt en wordt beoordeeld. In pro Justitia-onderzoek is de verdachte een belangrijke bron van informatie.

Als sprake is van een culturele afstand tussen de gedragsdeskundige en de verdachte, kan dit het beoordelingsproces compliceren.

Het advies van de pro Justitia-rapporteur is relevant voor de uitkomst van een strafrechtelijke procedure en met het oog op de straffoemeting omdat het vaak door de rechter wordt overgenomen. Van Oploo onderzocht of er verschillen bestaan tussen verdachten met en zonder een migratieachtergrond in de advisering van de rechter met betrekking tot de diagnostiek, de mate waarin het strafbare feit aan de verdachte kan worden toegerekend en het advies over de sanctie.

Rapporteurs bleken geregeld aandacht te besteden aan culturele en migratiegerelateerde factoren. Een verschil werd gevonden in de gegeven sanctieadviezen, in die zin dat bij verdachten met een migratieachtergrond vaker een strafadvies volgde en bij verdachten zonder een migratieachtergrond vaker een (tbs-)maatregeladvies. Dat is opvallend omdat verdachten zonder migratieachtergrond niet vaker verminderd toerekeningsvatbaar werden bevonden dan verdachten met een migratieachtergrond. Bij een verminderde mate van toerekenen komen andere sancties in beeld, zoals de tbs-maatregel. Het gevonden verschil in advieskaders komt vooral tot uitdrukking in de verhouding tussen enerzijds het maatregeladvies tbs met voorwaarden en anderzijds een ambulante of klinische behandeling als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijk strafdeel. Het is mogelijk dat deze verschillen onbedoeld en onbewust ontstaan. Dit doet de vraag rijzen of ook sprake is van rechtvaardige en effectieve sanctionering.

Met de inbreng van (meer) culturele expertise in het rapportageproces kunnen onbedoelde en onbewuste verschillen in advisering aan de rechter worden tegengegaan. Maar er is zoals gezegd sprake van schaarste van cultureel deskundigen in het forensisch-psychiatrische werkveld. Het is daardoor deels afhankelijk van het toeval of een verdachte met een migratieachtergrond wordt onderzocht door een rapporteur die beschikt over culturele expertise. Dat gegeven is niet zonder meer gerechtvaardigd met het oog op een eerlijke procesvoering.

Het probleem van schaarste in culturele expertise kan niet zomaar worden opgelost met het inschakelen van cultureel deskundigen die niet beschikken over forensische expertise, bijvoorbeeld in de vorm van een contra-onderzoek. Met name vanuit het perspectief van *equality of arms* is het immers de vraag in hoeverre dergelijk contra-onderzoek, uitgevoerd door een expert zonder forensische expertise, tegenwicht kan bieden aan een pro Justitia-rapport van een gedragsdeskundige.

Van Oploo beveelt onder meer aan om een *culturele vraag* toe te voegen aan de standaardvraagstelling pro Justitia. Daardoor wordt voor de procesdeelnemers inzichtelijker in hoeverre cultuur in het gedragskundig onderzoek een rol speelde. Ook zouden (medisch) antropologen vaker betrokken moeten worden in het rapportageproces. Daarnaast is het belangrijk te investeren in verder onderzoek om kennis en kunde te vergroten ten aanzien van culturele factoren bij de beoordeling van de relatie tussen stornis en delict. •

Laura van Oploo

Culturele overwegingen in pro Justitia-rapportages. Een empirische en juridische studie naar de plaats en betekenis van etnische en culturele factoren in gedragskundige rapportages

Een handelseditie wordt verwacht in maart 2021.

Van onstuurbaar naar stuurbaar bestuur

Op 11 december 2020 promoveerde *Lieuwe Lieuwes* op deze studie aan Tilburg University. Zijn promotor was prof. dr. R.C.H. Lesaffer en copromotor prof. mr. B.C.M. van Erp-Jacobs. De studie is opgebouwd uit drie delen. Deel

1 beschrijft en analyseert de herkomst, inhoud en samenhang van het rechtsfenomeen 'dorpsreglementen' en schetst daarbij ook uitvoerig de politieke, bestuurlijke en juridische omgeving waarbinnen deze tot stand kwamen. Deel 2 verhaalt de wording van alle reglementen, terwijl deel 3 hun integrale tekst bevat.

De studie richt zich vooral op de Meierij van 's-Hertogenbosch, die bij de Vrede van Münster in 1648 direct onder het gezag van de Republiek der Verenigde Nederlanden werd geplaatst. Binnen dit district liggen zo'n 110 plaatsen, naar hun herkomst en status steden, vrijheden, heerlijkheden of eenvoudigweg dorpen genoemd. In alle plaatsen bestaat een vergelijkbare structuur, maar op detailniveau zijn er soms grote, soms subtiele verschillen. Het is binnen deze 'eenheid in verscheidenheid' dat de dorpsreglementen opkomen.

Een dorpsreglement is een samenhangende regeling, waarmee wordt beoogd om de bestaande organisatie en het functioneren van plaatselijk bestuur te corrigeren of bij de eisen van de tijd te brengen.

Het oudste als zodanig aan te merken dorpsreglement, is van 1609. De ontwikkeling krijgt vanaf 1658 een stevige impuls als gevolg van de introductie door de Raad van State van een nieuwe onroerend goed belasting, de verponding, waarbij bij het plaatselijk incasso de inwoners inspraak wordt toegekend. Die ontwikkeling loopt met intervallen zo'n zeventig jaar door tot deze in 1732 stopt om daarna nog éénmaal, in 1767, in een allesomvattend reglement gestalte te krijgen.

Dorpsreglementen komen in zo'n 30 Meijerijse plaatsen tot stand, soms meer dan eens. Aan de meeste ervan gaan heftige en dynamische, soms ook langdurige controverses tussen lokale bestuurders en bestuurden vooraf. De Haagse overheid heeft zich, ondanks verschillende mogelijkheden en aanzetten daartoe, nimmer voor reglementen in alle plaatsen of één reglement voor alle plaatsen tegelijk sterk gemaakt. Reglementering is plaatselijk gebonden.

De meest terugkerende aanleiding voor plaatselijke controverses is het vermoeden van wanbestuur. Veel plaatsen gaan gebukt onder hoge schulden, de belastingdruk is hoog en wordt niet altijd evenredig over alle

inwoners omgeslagen, terwijl er voor de belastingplichtigen geen inzicht in de overheidsuitgaven bestaat. In de beginjaren van de Staatse periode leggen de Staten Generaal voor plaatselijk bestuur een politieke hervorming op, die in beginsel het lokale bestuur in handen van gereformeerden legt. Dat leidt tot een instroom van nieuwe bestuurders, die niet altijd een bestuurlijk succes bleken. Ook langdurige periodes van economische terugslag werken in de plaatselijke politiek door. Kortom, een complex van oorzaken, maar steeds hetzelfde resultaat: reglementen om bestuurders aan strikte regels te binden en hun daden te kunnen controleren. Voor een bestuurder is een reglement een last, voor de inwoners een lust.

In het algemeen heeft een reglement verschillende functies: het codificeert, consolideert, renoveert of innoveert aspecten van plaatselijk openbaar bestuur. In de loop van zijn ontwikkeling wordt daarnaast steeds meer regelgeving uit Den Haag in zo'n reglement opgenomen. Het allerlaatste reglement uit 1767 bevat onder meer in zo'n 80 artikelen ruim 100 verwijzingen naar verschillende besluiten van de Haagse overheid. In de dagelijkse praktijk krijgt deze regeling de betekenis van een handboek voor plaatselijk bestuursrecht. Deze betekenis wordt nog tot in de negentiende eeuw, dus lang na afloop van zijn geldigheid, genoemd. •

Lieuwe Lieuwes

Dorpsreglementen in de Meierij van 's-Hertogenbosch 1648-1795. Van onstuurbaar naar stuurbaar bestuur

Een handelseditie wordt verwacht.

Scriptie

De Nationale ombudsman als 'one stop shop'?

Net als bij de bestuursrechter is de bevoegdheid van de Nationale ombudsman om te oordelen over klachten gekoppeld aan het bestuursorgaanbegrip van de Awb. De voortschrijdende ontstatelijking heeft echter tot gevolg dat steeds meer taken die de overheid voorheen zelf uitvoerde worden uitbesteed aan of neergelegd bij private partijen. Die worden door de bestuursrechter doorgaans niet gezien als b-bestuursor-

gaan. Dat betekent dat de Nationale ombudsman in beginsel ook niet bevoegd is om klachten te behandelen over deze organisaties. In deze scriptie van *Joanne de Bruijn* is onderzoek gedaan naar de wijze waarop de Nationale ombudsman omspringt met zijn bevoegdheid ten aanzien van private partijen die een publieke taak uitvoeren en naar uitbreidingsmogelijkheden van deze bevoegdheid en de wenselijkheid daarvan. Het scriptieonderzoek toont aan dat er diverse argumenten pleiten voor een verruiming van de bevoegdheid van de Nationale ombudsman ten aanzien van private partijen die een publieke taak uitvoeren. Zo is het bestuursorgaanbegrip zoals ingevuld door de bestuursrechtspraak onvoldoende toegesneden op de taak van de Nationale ombudsman als aanvullende rechtsbeschermmer. Bovendien wordt op internationaal niveau de duidelijke boodschap verkondigd dat ombudsmaninstituten zouden moeten fungeren als 'one stop shop' voor alle klachten over de uitvoering van publieke taken, ongeacht of deze taken zijn uitbesteed aan een private partij of niet. Een analyse van ombudsprudentie laat zien dat een belangrijke stap in de goede richting reeds is gezet door de Nationale ombudsman zelf: met een minder strikte interpretatie van het b-bestuursorgaanbegrip kan hij klachten over gedragingen van private partijen die een wettelijke overheidstaak toegekend hebben gekregen toch in behandeling nemen. Betoogd wordt dat wettelijke maatregelen op lange termijn echter onontkoombaar zijn. In dat verband zou de wetgever kunnen besluiten tot het loskoppelen van de bevoegdheid van de Nationale ombudsman van het bestuursorgaanbegrip in zowel de Wet Nationale ombudsman als de Algemene wet bestuursrecht om in plaats daarvan een nieuw, ruimer overheidsbegrip te introduceren. •

Joanne de Bruijn

De Nationale ombudsman en rechtsbeschermingsproblematiek rondom ontstatelijking: op naar de ombudsman als 'one stop shop'?

Masterscriptie Staats- en bestuursrecht, Universiteit Leiden

Begeleider: Willemien den Ouden

Beoordeling: 9

De gehele scriptie is te lezen op ons blog: njb.nl/blogs